

YLIENKELI MIKAELIN KIRKON HISTORIALLISTIA VAIHEITA

Kirkko määritellään eläväksi yhteisöksi ihmisten välillä ja Jumalan kanssa. Venäläisen kulttuurin perillinen amerikkalainen merkittävä ortodoksiteologi **Georgi Florovski** (1893 – 1979) sanoo: ”Kristinusko on liturginen uskonto. Kirkko on ennen kaikkea jumalanpalvelusyhteisö. Jumalanpalvelus on ensin, oppi ja moraali vasta sitten.” Ortodoksiaa on tämän vuoksi vaikea oppia tuntemaan vain kirjoista tai Raamatusta. Sen ymmärtämiseksi on tutustuttava jumalanpalveluselämään ja mystiikkaan seurausten Filippoksen sanoja Natanaelille: ”Tule niin näet” (Joh. 1:46). Kirkkomme jumalanpalveluelämä on äärimmäisen rikas. Siinä ovat mukana kaikki aistimme. Pelkkä psykologisten havaintojen tekeminen ei riitä. Tie vie jonnekin paljon syvemmälle.

Ehkä parhaan kuvauksen tästä syvällisyydestä löydämme **Fjodor Dostojevskin** kirjasta ”Karamazovin veljekset”. Näin kertoo munkki **Zosima** omasta lapsuudenaikaisesta kokemuksestaan: ”Mutta jo ajalta ennen lukemaan oppimista muistan kuinka minut ensimmäisen kerran valtasi jonkinmoinen hengellinen oivallus, vasta yhdeksännellä vuodella ollessani. Äiti vei minut yksinäni Herran temppeliin, jumalanpalvelukseen piinaviikon maanantaina. Päivä oli kirkas ja kun nyt muistelen, näen ikään kuin uudestaan, kuinka suitsutussavu kohoaa hiljakseen ylöspäin, ja ylhäältä, kupolin kapeasta ikkunasta virtaavat virtaamistaan Jumalan säteet kirkkoon meidän yllemme sulautuen aaltoina kohoavaan suitsutussavuun. Minä katselin tätä liikuttuneena ja ensimmäisen kerran otin tietoisesti sieluuni vastaan Jumalan sanan siemenen.”

Mikkelin kaupungin suojeluspyhimyksenä on keskiajalta saakka toiminut Ylienkeli Mikael, taivaallisten sotajoukkojen johtaja ja jumalallisen oikeuden esitaistelija. Oli luonnollista, kun jälleenrakennuslain nojalla 1.1.1950 perustettiin Mikkelin ortodoksinen seurakunta, sen pääkirkko pyhitettäisiin Ylienkeli Mikaelin muistolle. Keskiajalla ennen Pähkinäsaaren rauhan solmimista oli paikkakunnalla toiminut Savilahden pogosta. Alueen ensimmäiset kristityt olivat oletettavasti ortodokseja. Tästä muistuksena ja elävänä toimivana muistomerkinä on Visulahden matkailukeskuksessa apostoleille Pietarille ja Paavalille omistettu tsasouna.

Mielenkiintoinen ortodoksinen vaihe Mikkelin historiassa oli 1900-luvun ensimmäinen vuosikymmen, kun Mikkelin toimi Venäjän keisarikunnan varuskuntakaupunkina. Paikkakunnan 8000 asukkaasta noin puolet tunnusti ortodoksisista uskoa ja he tarvitsivat kipeästi oman kirkon. Suurmarttyyri Georgios Voittajalle omistettu kirkko valmistui vuonna 1910 ja oli kirkollisessa käytössä vain Suomen itsenäistymiseen saakka. Hoitamattomana ja osittain rappeutuneena varuskuntakirkko purettiin puolus-

tusministeriön, opetusministeriön ja Suomen ortodoksisen kirkollishallituksen päätöksellä loppuvuodesta 1958. Varuskuntakirkon purkamista on pidetty paikkakunnan suurimpana kulttuuriskandaalina, johon vaikuttivat suuresti päämajakaupungin päättäjien ja asukkaiden asenteet ortodoksista kirkkoa ja karjalaista väestöä kohtaan. Sotilaskirkon vaiheista ovat **Hannu ja Petja Pyykkönen** tehneet hienon kirjallisen dokumentin. Myös **Timo Lehtosen** ansiokas teos ”Vaienneet kellot” kertoo tämän sotilaskirkon mielenkiintoisista historiallisista vaiheista.

Vuoden 1949 loppuun saakka Mikkelin alueen ortodoksit kuuluivat virallisesti Kuopion-Savonlinnan ortodoksiseen seurakuntaan. 14.12.1949 annetulla asetuksella opetusministeriö vahvisti Mikkelin ortodoksisen seurakunnan käsittämään Mikkelin kaupungin, Pieksämäen kauppalan ja 18 maalaiskuntaa. Perustettaessa seurakunnan väkiluku oli noin 1400 henkeä, kun se seurakunnan yhdistymisessä Varkauteen 1.1.2017 oli 932 henkeä. Seurakunnan alueelle on eniten luovutetun Karjalan alueelta muuttanut siirtolaisia Harlusta ja Raudusta, entisen Palkealan seurakunnan jäseniä.

Toisen maailmansodan jälkeen ennen oman kirkon saamista jumalanpalveluksia toimitettiin katakombikirkoissa Mikkelin lyseon väestösuojassa ja kauppaneuvos Tikan omakotitalon alakerrassa. Jälleenrakennuslautakunta, johon kuuluivat kirkkoherra **Aleksanteri Gaurilow**, rakennusmestari **Niilo Peura**, rakennusmestari **Sauli Sinkko**, hammasteknikko **A. Lusting** ja **Yrjö Leskinen**, hankkivat joulukuussa 1951 Mikkelin kaupungilta V kaupunginosan 26. korttelista 3388 m² tontin kirkkoa ja papilaa varten. Tontin osoitteeksi tuli Paavalinkatu 4. Valtionkonttorin maksama kauppahinta tontista oli 677 400 markkaa.

Kirkon peruskiven muurauksen suoritti kirkkoherra **Gaurilow** 20.10.1956. Paikalla olivat myös maaherra **Alpo Lumme** ja kaupunginjohtaja **Ensio Häyrinen**. Ylienkeleli Mikaelin kirkon ja virkatalon loppukatselmus pidettiin 31.7.1957. Paikalla olivat urakoitsija rakennusmestari **Osmo Korhonen**, kirkon suunnitellut arkkitehti **Ilmari Ahonen**, jälleenrakennustoimikunnan puolesta yliarkkitehti **Selim Savonius** ja tuomari **Waldemar Maarvala**, lääninrakennustoimiston puolesta lääninarkkitehti **Eero Jokilehto** ja lääninrakennusmestari **Sauli Sinkko** sekä seurakunnan edustajina kirkkoherra **Gaurilow** ja rakennusmestari **Peura**. Punatiilestä rakennetun kirkon sisustussuunnitelman laati ja ikonostaasin ikonit maalasi taitelija **Veikko Marttinen**. Niistä osa on tänä päivänä esillä Kuopiossa ortodoksisessa kirkkomuseossa Riisassa. Kalustosuunnitelman teki ylidiakoni **Leo Kasanko** ja jalopuisen ikonostaasin valmisti puuseppämestari **Valtter Kisonen** Kuopiosta.

Rakennusurakkaan sisältyi erillinen samasta materiaalista valmistettu virkatalo ja 26 metrin korkuinen kellotorni. Rakennuskustannukset olivat noin 26 miljoonaa markkaa. Kirkon vihkimisen suoritti **piispa Paavali** avustajinaan kirkkoherrat **Aleksanteri Gaurilow, Olavi Petsalo, Leo Merras, Vilho Hokkinen** ja **Aleksanteri Olanto** kesäkuun 8. päivänä 1958. Kirkonkellot nostettiin torniin joulukuussa 1957. Tänä vuonna todellakin tulee kuluneeksi 60 vuotta siitä, kun nuo samaiset kirkonkellot ovat kauniisti kutsuneet seurakuntalaisia säännöllisiin jumalanpalveluksiin. Seurakunnan esimiehinä ovat tuona aikana toimineet:

- **Aleksanteri Gaurilow** (1950 – 1967)
- **Olavi Jokio** (1967 – 1983)
- **Pekka Jyrkinen** (1983 – 1989)
- **Johannes Parviainen** (1989 – 1991)
- **Andreas Larikka** (1991 – 1996)
- **Markku Toivanen** (1996 – 2005)
- **Johannes Hätin** (2005 – 2016)

Lähes 40 vuotta seurakunnan kanttorina toimi diakoni **Pekka Hirvonen**. Ylienkeleli Mikaelin kirkon isännöitsijöinä on vuosien varrella ollut vapaaehtoisessa tärkeässä palvelutehtävässä vain kolme luottamushenkilöä: **Igor Forsblom, Kalevi Laitsaari** ja **Hannu Rautio**. Kirkon pitkäaikaisimpina vahtimestareina ovat palvelleet **Olavi Porali** ja **Esko Kaikkonen**. Ylienkeleli Mikaelin kirkon rovasteiksi on **arkkipiispa Johannes** vihkinyt 13.2.1988 **Olavi Jokion** sekä **arkkipiispa Leo** 25.9.2016 **Johannes Hätisen** ja 23.4.2017 **Pekka Jyrkisen**. 1.1.2017 aloitti toimintansa Saimaan ortodoksinen seurakunta. Seurakunta on muodostettu vanhoista Mikkelin ja Varkauden seurakunnista. Seurakunnan kirkkoherrana palvelee pastori **Bogdan Grosu** ja Mikkellisissä kirkollisesta työstä ja jumalanpalveluksista ovat vastanneet 1.6.2017 alkaen pastori **Mikko Mentu** ja kanttori **Maria Mentu**.

Vuosien varrella Ylienkeleli Mikaelin kirkossa on vietetty monia suuria juhlia ja tapahtumia. Kirkon 25-vuotisjuhlissa 15.10.1984 olivat paikalla **piispa Tiison**, pappisseminaarin rehtori, rovasti **Niilo Karjomaa**, rovasti **Heikki Makkonen**, kirkkoherra **Pekka Jyrkinen**, ylidiakoni **Makarios Lehtimäki**, kaupunginjohtaja **Eero Raunio**, maaherra **Uki Voutilainen** ja Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan edustajana pastori **Veli-Matti Kosonen**. 9.6.2008 kirkon 50-vuotisjuhlissa juhla jumalanpalveluksen toimittivat kirkkoherra **Johannes Hätin**, rovasti **Markku Toivanen** ja pastori Viktor **Maksimovskij**.

Ylienkehi Mikaelin kirkon sisäinteriööri on vuosien varrella paljon muuttunut. Suurin muutos oli vuosina 1990 – 1992 toteutettu uusi ikonostaasi ja alttarin alsekkomala-ukset, jonka suunnitteli ja ikonit maalasi ikonitaiteilija **Petros Sasaki**. Kaiken tämän mahdollisti seurakunnan kanslistin **Makarios Nissisen** testamentti. Hän kuoli lomamatkallaan Jerusalemissa saamaansa epileptiseen kohtaukseen ja oli jättänyt noin 300 000 markan suuruisen testamentin seurakunnalle kirkon kaunistamiseksi. Näillä rahoilla toteutettiin alttarin alsekkomaalaukset ja uusi ikonostaasi ikoneineen sekä hankittiin kirkkosaliin uudet matot. Taidokkaan ikonostaasin on veistänyt pieksämäkeläinen veistomestari **Martti Lehtoaho** vaahterasta. Kuninkaan ovien yläpuolella on vanhan Käkisalmen ortodoksisen kirkon kuninkaan ovi, jonka kirkkoherra **Jyrkinen** vahingossa löysi kirkon ullakolta. Sen kunnosti **Martti Lehtoaho** ja kultauksen suoritti helsinkiläinen konservointiliike.

Kirkko on saanut vuosien varrella myös paljon muita pieniä ja suuria lahjoituksia. Tehtailijan rouva **Lilja Reunanen** on lahjoittanut kirkolle kattokruunun, kirkon isännöitsijän pöydän ja jo mainitun kuninkaan oven kultauksen. Mikkelin kaupunki lahjoitti kirkon ulko- ja kohdevalaistuksen. Monet ikonit, liturgiset tekstiilit ja puvut, käsipaikat ja tärkeät sakraaliesineet sekä niiden kunnostus ovat olleet lahjoitusten kohteina. Kirkon sisämaalaus on kahdesti uusittu kirkon historian aikana. Myös seurakunta on tehnyt vuosien varrella kolme merkittävää ikonilahjoitusta: maaherran virka-asuntoon Karjalan Liiton kesäjuhlien yhteydessä 15.6.1986 **Uki Voutilaisen** ollessa Mikkelin maaherrana, Mikkelin tuomiokirkon sakastiin 25.5.1986 piispa **Voitto Huotar**in ollessa tuomiorovastina ja uuteen keskussairaalan kappeliin 15.9.1986 **Jorma Lahden** ollessa keskussairaalan ylilääkärinä ja rovasti **Leevi Piispan** sairaalapastorina. Keskussairaalaan lahjoitettu Kristus-ikoni on syntynyt ikonimaalauspiirissä **Sinikka Tirrosen** johdolla ja kaksi muuta on maalannut jyväskyläläinen ikonitaiteilija **Jyrki Pouta**. Kauniit kiotaakaapit niihin on tehnyt juvalainen maanviljelijä **Esko Lipsanen**. Hänen taidokkaat kiotaakaappinsa suojaavat monia kirkon arvokkaita ikoneita. Niistä vanhin ja arvokkain on 1600-luvulta Käkisalimesta lähtöisin oleva Kasanin Jumalanäiti. Vanhasta sotilaskirkosta ovat jäljellä vain kiotaakaappi, jossa on uusi Ylienkehi Mikaelin ikoni sekä alttarin kaiteet, jotka toimivat seurakuntakeskuksen pääsisäänkäynnin portteina. Kaiteet kunnosti opettaja **Jouko Prauda** Kangasniemeltä.

Kirkon viereisessä virkatalossa oli alun alkaen kolme asuntoa, seurakunnan kanslia ja seurakuntasali. 1980-luvulla yksi asunnoista liitettiin seurakuntasaliin ja saneerattiin lähes koko rakennus. Urakan suoritti Ristiinan Rakenne Ky. Seurakuntasalin uudelleen vihkimisen suorittivat 20.9.1987 kirkkoherrat **Heikki Makkonen** ja **Pekka Jyrkinen** sekä helsinkiläinen Elpis-kuoro johtajanaan yli diakoni **Hannu Kononen**. Vielä

suurempi virkatalon saneeraus ja tilojen uudelleen järjestely tehtiin vuonna 2012. Hankkeen urakoi **Seppo Myyryläinen** ja se maksoi noin 300 000 euroa.

Mikkelin kaupungin 150-vuotisjuhlien yhteydessä järjestettiin Mikkelin taidemuseossa 4. – 27.3.1988 näyttely ”Ylienkelin Mikaelin kirkon taidearteet”. Näyttelyn toteuttivat yhteistyössä museon, kaupungin ja Osuuspankin kanssa Savonlinnan taidelukion rehtori **Pertti Pulkkinen** ja kirkkoherra **Pekka Jyrkinen**. Näyttely oli suuri menestys. Kolmen viikon aikana näyttelyyn kävi tutustumassa 3 500 henkilöä. Näyttelyn avauksen suoritti 3.3.1988 **arkkipiispa Johannes**. Tilaisuudessa lauloi Doxofonia-kuoro kanttori **Jarmo Lehdon** johdolla.

Arkkipiispa Paavalin liturginen perintö elää Ylienkelin Mikaelin kirkossa. Muutoinkin **Paavalin** ajattelussa, kirjoituksissa ja toiminnassa korostui ymmärrys Suomen ortodoksisesta kirkosta eteenpäin suuntautuvana, kansallisesti selväpiirteisenä ja uskollisesti perinteeseen tukeutuvana paikalliskirkkona, joka on osa maailmanlaajuista ortodoksista kirkkoperhettä. Ortodoksinen kirkko kirkkorakennuksena ja siellä koettava jumalanpalveluselämä ovat harmonisen elämän perusta. Mitä me tarvitsemme tasapainoiseen elämään? Me tarvitsemme elämän arvopohjan, riittävästi faktatietoa ja taiteellisia elämyksiä. Ne kaikki löytyvät kirkkomme jumalanpalveluselämästä. Näin syntyy tasapainoisen ihmisen mieli, joka on samalla kertaa niin episteeminen, emotionaalinen, empiirinen, eettinen kuin myös esteettinen.

Tämän saman totesi **arkkipiispa Paavali** ”Miten uskomme”- kirjan esipuheessa hie-man teologisemmin: ”Kristinuskomme ei meidän päivinämmekään ole mitään filosofiaa tai ideologiaa, vaan Kristuksen kohtaamista. Siihen johtavat edelleenkin nuo kolme: usko, ekklesia ja eukaristia. Yhdessä ne ovat Jumalan asettamat puitteet sille uudelle elämälle, jonka Kristus on maailmalle antanut.”

*Taivaallisten voimien johtaja Ylienkelin Mikael,
sinua me kelvottomat aina ahkerasti anomme,
että rukouksillasi suojelisit meitä,
kätkien aineettoman kunniasi siipien alle
meidän hartaasti eteesi langetessa ja anoessa:
Päästä hädästä meidät,
oi ylhäisten voimien päämies.
(Ylienkelin Mikaelin tropari)*

Pekka Jyrkinen, rovasti ja emeritusrehtori